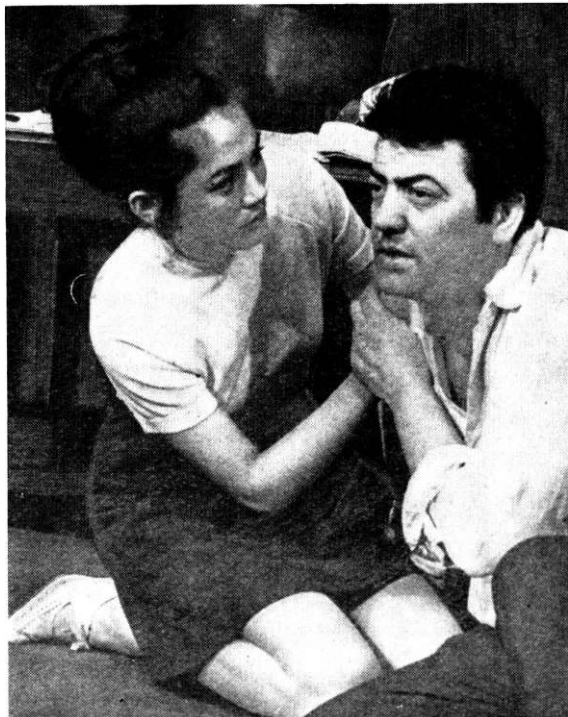

gicomedie" lui Eugen Barbu mai mult tragedia și mai puțin comedia. O montare onorabilă și onestă, aprecierea fiind valabilă și în ceea ce privește interpretarea, cu o mențiune pentru îngrijita compoziție a Silviei Brădescu, în Elena Domnișor.

Teatrul din Constanța s-a prezentat în competiție și cu tripticul *Cine ești tu?* de Paul Everac, pus în scenă cu siguranță și eleganță de Ion Maximilian; un spectacol armonios, riguros conceput, o scenografie adecvată, o interpretare de ținută. Ultima zi a competiției a aparținut Naționalului ieșean. Piesa *Duet* de Andi Andrieș, în regia lui Victor Tudor Popa, s-a bucurat de o montare fericită, despre ale cărei merite revista noastră s-a pronunțat nu de mult; un aport decisiv la succesul acestei piese (care la Iași face săli pline) îl aduce echipa de tineri și talentați actori, care joacă cu vervă și dăruire. Dar Naționalul ieșean ne-a furnizat o mare surpriză cu celălalt spectacol, *Drumul încrederii*, realizat de Cătălina Buzoianu pe un text de Paul-Cornel Chitic. A fost momentul care a dat zilelor de la Iași o notă aparte, de neconfundat. Paul-Cornel Chitic a scris de fapt, în strânsă colaborare cu regizoarea, un libret, un „pre-text” ce a stat la baza unei montări nu numai de o spectaculoasă (și pentru unii șocantă) originalitate formală, ci și de un fără echivoc caracter politic, angajat și angajant. E o încercare de a revitaliza teatrul agitatoric, de a reda unor idei și adevăruri în aparență banale strălucirea și forța lor originară. Regizoarea a condus o trupă tină și entuziastă, a creat un spectacol care ar trebui să treacă de zidurile sălii de spectacole și să coboare în mijlocul Cetății pentru a-și realiza una din finalitățile sale — comunicarea directă, dialogul cu publicul, implicând chiar participarea acestuia la o „jocă” uneori — poate — naivă, dar întotdeauna sinceră și captivantă.

Trebuie menționat, la capătul acestor scurte însemnări, faptul că după fiecare spectacol s-au purtat discuții ample, la care au participat critici, regizori, actori etc., discuții ce au prilejuit confruntări deschise, de elevată ținută teoretică, polemice dar în limitele perfectiei urbanității; rolul stimulator al unor astfel de discuții în crearea unui climat de francă și fecundă emulație mi se pare în afară de orice îndoială.

Al. Călinescu

Sinka Karoly și Koszta Gabriela în „Fidelitate” de Hajdu Gyözö la Teatrul Maghiar de Stat din Timișoara. Regia: Ion Taub.

Timișoara

Timișoara „Zilelor dramaturgiei originale” a adăugat aerului festiv, de largă și viu colorată solicitare a atenției marelui public, o notă de responsabilitate și de serioasă invitație la reflecție pe marginea condiției actuale și a problemelor caracteristice care confruntă viața, gândirea și creația noastră teatrală. Seară de seară — vreme de o săptămână — demonstrațiile artistice, aduse în competiția festivalului de teatrele din nordul și vestul țării (din Satu Mare, Oradea, Arad și din orașul gazdă, Timișoara), au fost încheiate de vii dezbateri ce s-au voit cit mai

deschise unor judecăți libere de disimulări protocolare. În genere, animate de spiritul sincerității colegiale și al unei obiectivități binevoitoare, aceste dezbateri au putut adesea să atingă, dincolo de datele și aspectele nemijlocite ale spectacolelor înfățișate, și zone mai largi de preocupări, de eforturi, de rezultate sau dibuiri, în măsură să lumineze ori măcar să înlesnească a se distinge, prin ele, unele drumuri mai puțin bătute, către care năzuie — în viziune, în construcție, în expresie — drama și arta noastră scenică.

Dezbaterile au fost mult îmbogățite în principiu și în trimiterile lor teoretice — dar, la o adică, și practice — de comunicările (și de discuțiile, nu rareori aprinse) ale sesiunii oamenilor de teatru, organizată (anul acesta, în a treia ediție) de Comitetul pentru Cultură și Artă al județului Timiș, sesiune închinată în principal relațiilor dintre scrisul dramatic și arta reprezentării lui pe scenă.

E drept, o anumită, rigidă (poate numai rigid înțeleasă) așezare a normelor de gospodărire a instituțiilor de teatru a împiedicat echipele, poposite în oraș doar pentru seara propriei lor reprezentări, să se bucore de cunoașterea întregii desfășurări a acestor „zile”, pentru a învăța astfel din ele — și dintr-un de mult dorit, firește, nespus de util, dar încă nerealizat schimb de experiență și de opinii. Poate că și din pricina aceasta, elanul competitiv care a însuflețit desigur munca teatrelor, s-a arătat nu o dată, în discutarea actului lor artistic, stăpinit de un resort dacă un insensibil sau refractar la observații critice, în orice caz mult mai sensibil și mai dispus a se declanșa în fața „birnei” — reale ori pretinse — din ochii „adversarilor”. Ambția de a fi selectat pentru „finala” bucureșteană a obstruat într-o oarecare măsură, în teatrele de care vorbim, ideea nobil propulsivă și constructivă a emulației, care a străjuit inițierea fazelor zonale la care aceste teatre au fost chemate să ia parte.

Situația semnalată e însă, neîndoios, de ordin secundar (eventual, de luat în seamă și de remediat, pe cât cu putință, în viitor). Fiindcă „Zilele dramaturgiei originale” la Timișoara, dincolo de ascunse sau fățișe aprehensiuni ale unor orgolii fără rost, au avut darul să desfacă în fața ochilor noștri un poate, altfel, nebăgat în seamă evantai de inițiative, daruri și roade artistice. Tematica majoră a dramaturgiei acestor Zile închinată semicentenarului partidului a prilejuit, în adevăr, o mare diversitate a unghiurilor de vedere, din care ea a fost abordată, și a modurilor în care ea a fost tratată, iar această diversitate este mai ales vrednică de

relevat înaintea oricăror altor judecăți. Aceasta, deși nu ne-a fost dat să asistăm pe chiar întreg parcursul competiției zonale și la valorii deplin rotunjite, efectiv revelatoare. Ba, nu putem trece cu vederea că au fost cazuri în care ne-am surprins stăpiniți și de un sentiment al zădărniceii în fața unor lucrări neîncheigate, înstrăinate parcă de combustia propriei lor velleități tematiche. Așa a fost, bunăoară *Patru oameni fără nume* a lui Radu Bădilă, lucrare, într-o versiune inițială, laudabil strinsă în liniile unei sănătoase respirații de un act și destinată, pare-se, scenelor de amatori, reprezentată acolo, nu fără bune rezultate, dar diluată acum, fără justificare și, mai ales, fără har, ca să ajungă „bună” — în trei acte — pentru teatrele profesioniste. Versiunea scenică, propusă de Teatrul de Nord Satu Mare (secția română), nu a trecut, parcă nici nu a aspirat să treacă dincolo de pragul unei oneste strădanii de a fi fidelă neajunsurilor, multe — de construcție și de expresie — ale lucrării, și a fost departe de valorificarea măcar a zăcămintelor ei intenționale, privind rezolvarea situațiilor dilematice în care omul de partid s-a aflat, uneori, prins în acțiunile luptei sale, în zilele insurecției de la 23 August.

Nu lipsit de o oarecare elevație care afirmă, la echipa românească de la Oradea, zestrea unei certe onestități profesionale, spectacolul *Destine* (titlu care înlocuiește „balada” *Epoleților invizibili* a cuplului Theodor Mănescu și Silvia Andreescu) a stînjinit și el, printr-o desfășurare prea cuminte, cursivă și monocordă, o demonstrație ce s-ar fi cerut nervoasă dacă nu chiar violent comunicată sălii, tocmai fiindcă demonstrația e pe alocuri tributară livrescului și unei înclinări schematizante a situațiilor și personajelor.

Secătuită delibarat de către regie (Dan Radu Ionescu), într-o versiune scenică nouă, după zece ani de la o primă viziune, de elementele ei „carnale”, pentru a înfățișa cu deosebire corpul de idei și de atitudini fundamentale ce-o animă, evocarea lui Al. Voitin *Oameni care tac* (prezentată de Teatrul German de Stat din Timișoara) a stîrnit, desigur, explicabile nedumeriri, reticențe, controverse, dar și unele acorduri de principiu, toate legate de dreptul — și de limitele dreptului regizoral — de a interveni într-un text dramatic supus reprezentării. Ceea ce nu a atins însă, meritele notabile ale citorva interpreți: Hans Pomarius, Josef Jochem, Otto Grassl, Rudolf Bellgrasch...

Tot evocare a anilor eroici ai ilegalității, *Fidelitate*, lucrarea scriitorului de limbă maghiară Hajdu Gyözö, resimțindu-se vădit de inexperiența debutantului în ale scrisului pentru teatru, a dobîndit, dimpotrivă, în colaborare cu regia — Ion Taub — o nebănuț de larg radiantă forță de semnificație,

„Oameni care tac“ de Al. Voitin la Teatrul German de Stat din Timișoara.
Regia : Dan Radu Ionescu. De la stînga : Angela Falk (Flora), Joseph Jochum (Zigu), Irmgard Schati (Maria), Julius Vollmer (Profesorul Banu), Raimund Binder (Mihai), Luise Pelger (Rada).

de comunicare și de emoționare. Dramatizare a unui moment de restrînse dimensiuni conflictuale, limitat la un caz particular de conștiință, spectacolul extinde trimiterile dramei și semnificațiile ei, dincolo de datele personale ale eroilor, se interferează cu marile probleme și conflicte sociale ale epocii, le cuprinde dimensiunea și dinamica istorică. Introducerea, alături de protagoniști (printre care, remarcabili : Sinka Károly, Szábo Lajos), a unui cor (cu vechea lui funcție dramatică de conștiință a cetății, dar și cu o funcție expresivă modernă, de piscatoriană verificare), precum și folosirea unor mijloace care țin de recuzita unui teatru oarecum uitat — a teatrului *agit-prop* din anii '20—'30 — au rodit un spectacol nu numai de reale însușiri ca atare, dar de nespuse de interesante sugestii în legătură cu modalitățile tratării artistice a politicului în teatrul de azi.

Tot teatrul de eficiență direct politică, reclamîndu-se însă de la documentul de viață,

de la constatarea și reconstituirea reportericească, nu de la ficțiune, a dorit să ne înfățișeze Teatrul din Arad. El a pus în scenă (regizor Dan Alecsandrescu) și a prezentat colajul de reportaje *Diluviul*, datorat lui Vasile Nicorovici. O încercare nu lipsită de temeritate și mai ales nu scutită de riscuri (dat fiind caracterul nou, aproape experimental al întreprinderii) : mai întîi, pentru că faptul de viață, brut, nesofisticat de intervenții „seriozității”, care face obiectul colajului — calamitatea revărsărilor de ape de acum un an — este încă prea viu în amintirea noastră, prea plin de experiența tulburătoare a trăirii lui nemijlocite și parcă se refuză de aceea, unei „interpretări” oricît de inspirate ; în al doilea rînd, pentru că a încheie evenimentul cu toată proporția lui tragică în spațiul scenei, fără a recurge la esențializare artistică, este faptic greu de conceput. Autorul procedează însă prin selecție și lasă regiei și echipei de actori sar-

cina de a crea atmosferă, și de a isca în spectator, prin „efecte de acumulare”, emoția retrăirii și, mai ales, sentimentul înălțător de încredere în forța de rezistență și în puterea omului de a înfrunța victorios stihiiile naturii, de a converti situația tragică, într-o solidară și bărbată acțiune de cucerire a vieții, de afirmare a vieții prin construcție. Este de altfel, marele subtext al reportajului și al spectacolului — nu lipsit de reale virtuți agitatorice. Spectacol mult discutat totuși, mai ales în problemele de modalitate și de expresie pe care dramatizarea și montarea scenică a unor atari documente de viață le ridică

De o factură total opusă a fost folosirea metaforei pure în evocare, pe care o încarcă cu o încărcătură lirică, de reale resurse poetice, lucrarea lui Constantin Banu *Fereastra de mărgean*, lucrare oarecum de debut scenic. Teatrul Național din Timișoara a socotit, poate nu fără temeii, că metaforizarea — mitizarea aproape — a eroismului anonim al omului de partid este, prin excelență, aptă să atingă sensibilitatea și să trezească resursele asociative ale spectatorului. Nu lipsită de o anumită ambiguitate derutantă, lucrarea (pusă în scenă de Nicoleta Toia) a fost de natură să culegă mai degrabă satisfacția unei receptări meditative, ceea ce e adeseori mai mult decât răsplata aplauzelor furtivoase.

Pe o linie, nu străină de acest filon de poezie dramaturgică, dar ancorată mai mult în zonele speculației filozofice, se situează și monodrama poetului Kocsis Istvan, *Amurgul lui Bolyai*, pe care actorul Arpad Zsoldos de la Teatrul de Nord Satu Mare (secția

maghiară), ascultînd de indicațiile regizorale ale lui Gabor Gyöngyösi, a înălțat-o, cu mare stăpînire a ritmului poetic corporal și a poeziei cuvîntului, la un fremătător prilej de definire a omului și a locului său în viață, în istorie, în lume.

În acest variat mănunchi de genuri, stiluri și modalități încercate cu precădere pe evocări, lucrările de inspirație direct legată de aspectele și moravurile și tipologia actualității noastre, *Casa cu șapte buclucuri*, comedia lui Mehes György, prezentată de Teatrul de Stat din Oradea (secția maghiară), și *Casa festivităților*, dramă a lui Kanyadi Sandor (străbătută și ea de o puternică undă comică), prezentată de Teatrul de Nord Satu Mare (secția maghiară) — au adus o cu ațit mai îmbucurătoare schimbare de culoare și de direcție cu cît au fost și slujite cu frumoase și bine strunite resurse artistice: regizoral — de Gabor Josef, pentru spectacolul din Oradea, și de Kovacs Ferenc pentru cel din Satu Mare; pe plan actoricesc — de două echipe (mai cu seamă cea de la Satu Mare) vizibil și strălucit formate la școala firescului: în interpretare ca și în abordarea și comunicarea cu sala.

Vom mai avea prilejul să vorbim de „Zilele dramaturgiei originale” de la Timișoara, deoarece ele s-au desfășurat, nu numai sub imperiul diversității, dar și sub imperiul unei dorinți evidente de a promova lucrări în debut sau lucrări puse în premieră pe scenă ori încercări ale unor formule de teatru mai puțin întîlnite; toate acestea pretind o revenire și o adăstare mai îndelungă.

Florin Tornea

